

Journal of

Natural science

**No5
2021**

<http://natscience.jspi.uz>

<u>ТАХРИР ХАЙЪАТИ</u>	<u>ТАХРИРИЯТ АЪЗОЛАРИ</u>
<p>Бош муҳаррир – У.О.Худанов т.ф.н., доц.</p> <p>Бош муҳаррир ёрдамчиси-Д.К.Мурадова, PhD, доц.</p> <p>Масъул котиб- Д.К.Мурадова</p>	<ol style="list-style-type: none">1. Худанов У.О. – ЖДПИ Табиий фанлар факултети декани, т.ф.н., доц.2. Шылова О.А.-д.х.н., профессор Института химии силикатов им. И.В. Гребенщикова Российской академии наук (ИХС РАН)3. Маркевич М.И.-ф.ф.д. проф Белорусия ФА4. Elbert de Josselin de Jong- профессор, Niderlandiya5. Кодиров Т- ТТЕСИ к.ф.д, профессор6. Абдурахмонов Э – СамДУ к.ф.д., профессор7. Сманова З.А,-ЎзМУ к.ф.д., профессор8. Султонов М-ЖДПИ к.ф.д,доц9. Яхшиева З- ЖДПИ к.ф.д, проф.в.б.10. Рахмонкулов У- ЖДПИ б.ф.д., проф.11. Хакимов К – ЖДПИ г.ф.н., доц.12. Азимова Д- ЖДПИ б.ф.н.13. Мавлонов Х- ЖДПИ б.ф.д.,доц14. Юнусова Зебо – ЖДПИ к.ф.н., доц.15. Гудалов М- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (география фанлари бўйича) (PhD)16. Мухаммедов О- ЖДПИ г.ф.н., доц17. Хамраева Н- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (биология фанлари бўйича) (PhD)18. Рашидова К- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (кимё бўйича) (PhD), доц19. Мурадова Д- ЖДПИ фалсафа фанлари доктори (кимё фанлари бўйича) (PhD), доц20. Шарифов Ф-ЖДПИ кафедра ўқитувчиси
<p>Муассис-Жиззах давлат педагогика институти</p>	
<p>Журнал 4 марта чиқарилади (хар чоракда)</p>	
<p>Журналда чоп этилган маълумотлар аниқлиги ва тўғрилиги учун муаллифлар масъул</p>	
<p>Журналдан кўчириб босилганда манбаа аниқ кўрсатилиши шарт</p>	

Жиззах давлат педагогика институти Табиий фанлар факултети

Табиий фанлар-Journal of Natural Science-электрон журнали

[/http://www.natscience.jspi.uz](http://www.natscience.jspi.uz)

TIRIK BALIQLAR VA IKRASINI TASHISH

Sindorov Abdumo'min O'rolbek o'gli-o'qituvchi

Mamadaminova Aziza Hayitboy qizi-talaba

Azimov Nodir Qodir o'g'li- talaba

Jizzax davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Tirik baliqlar xo'jalik ichida va xo'jaliklararo tashiladi. Baliqlarning ikralari, lichinkalari va boshqa yoshdagilari hamda naslli baliqlar bir xo'jalikdan ikkinchi xo'jalikka ularni iqlimlashtirish, o'stirish, urchitish va chatishtirish maqsadida tashib o'tkaziladi.

Kalit so'zlar: o'txo'r bunik, tabiiy ozuqa, pelyad, flyaga, do'ngpeshana, oq amur, losos, tirik vazn, "Tirik Baliq" mashinasi;

Iliqsevar baliqlarni yozda suvning harorati +10+12 °C, salqinsevarlarini esa +5+8 °C bo'lganda tashish tavsiya etiladi. Kuzda va bahorda esa bu ko'rsatkichlar +4+6 °C va +3+5 °C bo'lishi maqsadga muvofiqdir. Tashishda foydalaniladigan idishlarda baliqlarni joylashtirish zichligi suvning haroratiga va uning tarkibidagi kislorodning miqdoriga chambarchas bog'liq.

Baliqlar yoshiga va turlariga ko'ra, ma'lum vaqt ichida tirik vazniga ko'ra turli miqdorda kislorod iste'mol qiladilar. Baliqlar avtomobil, temiryo'l, suv va suv sig'imi o'rnatilgan transport vositalaridan foydalanib tashiladi. Bunda brezentdan tikilgan xalta, flyaga, polietilen xalta kabi idishlardan foydalanish mumkin. 1/3 qismi suv, 2/3 qismi kislorod bilan to'latilgan hajmi 40 l li polietilen xaltalardan foydalanib, 50—100 ming karp balig'ining, 50 mingga oq amur, oddiy va chipor peshanado'ng kabi o'txo'r baliqlarning lichinkalarini yoki 15 mingtagacha o'stirilgan malyoklarini 1 kunlik masofagacha tashish mumkin. Xo'jalik ichida 2 soat mobaynida vaqt ketadigan masofaga, hajmi 40 litr atrofidagi sut tashish uchun foydalaniladigan flyaga yoki brezent va polietilen xaltachalarga karp baliqlarining lichinkalaridan 100 ming, o'stirilgan malyoklardan esa 8—16 ming atrofida joylashtirib tashish mumkin. Hajmi 31 m³ keladigan va suvni mexanik ravishda aeratsiya qilinadigan suv idishlari (bak) bilan jihozlangan vagonlardan foydalanib, umumiy vazni 1000 kg keladigan karp va 800 kg keladigan o'txo'r baliqlarning shu yilgi yoshdagilarini 2 kunlik va ko'proq vaqt ketadigan masofalarga tashish mumkin.

Sisternasining hajmi 2 m³ keladigan ixtisoslashtirilgan avtomashina («Tirik baliq») yordamida, suvini aeratsiya qilinganda, umumiy tirik vazni 200 kg gacha bo'lgan shu yilgi karp, pelyad, 150 kg gacha bo'lgan o'txo'r baliqlarni tashish mumkin. Ushbu transport vositasidan foydalanib, nasl uchun qoldirilgan yosh va katta yoshdagi karp, pelyad baliqlaridan 300 kg va o'txo'r buniklardan 150 kg

joylashtirib, 12 soatgacha vaqt ketadigan masofaga tashish mumkin.

Karp va peshanado‘ng, amur kabi zotga mansub sotishga mo‘ljallangan baliqlardan «Tirik baliq» mashinasiga, 3 soatlik masofaga tashish uchun 800—1000 kg joylashtiriladi. Suvda tashilganda hajmi 10 m³ keladigan, uyachalaridan tashiladigan baliqlar sig‘maydigan turdan yasalgan maxsus moslamalardan foydalaniladi. Bunday idishlarga umumiy tirik vazni 1000 kg keladigan baliqlar kamayib, suzib yuruvchi suv transportida tirkab qo‘yiladi.

Samolyotlardan foydalanib baliqlarni tashilganda polietilen xaltachalardan foydalanish qulaydir. Bunday idishlarni suvning harorati 5—10 daraja oralig‘ida bo‘lganda 2 yoshgacha bo‘lgan karp balig‘ini 2 soatlik, undan kattalarini 3 soatlik masofagachatashish mumkin.

Penoplast, polistirol yoki yog‘ochdan yasalgan kichik-kichik ikki devori uyachalarga bo‘lingan qutilardan foydalanib, baliqlarning ikralarini ham tashish mumkin. Buning uchun qutidagi uyachalarning ichiga dokadan bir necha qatlam to‘shaladi, unga ikralar to‘kilib, atrofidagi devorlar oralig‘iga muz donachalaridan solinadi. Muz ikralar yashayotgan muhitni namlik bilan ta‘minlab, u yerdagi haroratni +1+4 °C oralig‘ida saqlab turadi. Otalangan ikralarni tashish embrion davrining boshlanish yoki eng oxirgi bosqichida, ya‘ni pigmentli ko‘zlari hosil bo‘la boshlagan paytda o‘tkazilishi maqsadga muvofiq. Ikralarni bunday usulda tashish embrion rivojlanish muddati uzoqroq bo‘lgan baliqlar uchun (lososlar) qulay bo‘lib, ularning ikراس 5—10 kun davomida tashishga yaroqlidir. Karp balig‘ining ikراسini, odatda, harorati +8+10 °C li suvli idishlarda 1—2 kun mobaynida tashilganda ularning saqlanuvchanligiga zarar yetmaydi. Samolyotlarda yosh baliqlar 2 soat, kattalari 3 soatlik masofaga qutilarga bosh qismini yuqoriga qaratib terib qo‘yib, vaqt-vaqti bilan sovuq suv purkab qo‘yish yo‘li bilan ham tashiladi.

Xulosa : Baliqlarni turli masofalarga tashilganda ularning zoti, yoshi, umumiy tirik vazni, tashiladigan masofasi (soat hisobida) va har bir kg tirik vazni uchun qancha suv kerakligini hisobga olib, tashiladigan transport vositasiga o‘rnatilgan idishning hajmiga ko‘ra, uning necha marta kattaligi aniqlanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.D. XOLMIRZAYEV va boshq. Baliqchilik asoslari. Kasb-hunar kollejlari uchun o‘quv qo‘llanma. — T.: «ILM ZIYO», 2016. — 248 b.
2. William Walsworth. Aquaponics.2016. —117 b.
3. S.Q.Xusenov,D.S.Niyozov,G‘.M.Sayfullayev.Baliqchilik asoslari. «Buxoro» , 2010. —304 b.

4. Sindorov, A., & Azimov, N. (2020). QORAKO‘L ZOTLI QO‘Y BIOLOGIYASI . *Журнал естественных наук*, 1(1). извлечено от <https://natscience.jspi.uz/index.php/natscience/article/view/772>

5. Sindorov, A., & Azimov, N. (2020). QO‘YLARNI URCHITISH. *Журнал естественных наук*, 1(1). извлечено от <https://natscience.jspi.uz/index.php/natscience/article/view/77>

6. Sindorov Abdumo‘min O‘rolbek o‘gli, Azimov Nodir Qodir o‘g‘li, & Erkinova Nargiza O‘tkir qizi. (2021). QORA MOLLARNING ICHKI TUZILISHI (INTERERI). *Журнал естественных наук*, 1(4). извлечено от <https://natscience.jspi.uz/index.php/natscience/article/view/3174>